

YURIST FAOLIYATIDA TASHABBUSKORLIK, KREATIVLIK VA MASALAGA IJODIY YONDACHUV

Qarajayeva Dilorom Namozovna

Surxondaryo viloyati yuridik texnikum

Umumta'lim fanlar kafedrası o'qituvchisi

Termiz, Surxondaryo, O'zbekiston

E-mail: d.qarajayeva@gmail.com

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada yurist faoliyatida shaxsiy fazilatlari, xususan, tashabbuskorlik, kreativlik va masalaga ijodiy yondashuv kabi fazilarlar tahlil qilingan. Bundan tashqari yuristning qaysi huquq sohasida faoliyat yuritishdan qat'iy nazar kasb etikasiga rioya qilish ham tahlil qilingan. Shuningdek yuristning faoliyatiga oid bir qancha xalqaro normativ-huquqiy xujjatlar ham tahlil qilingan. Ushbu tahlillar natijasi yurist faoliyati e'tibor berishi lozim bo'lgan bir qancha taklif va tavsiyalar berib o'tilgan.

Kalit so'zlar: yurist, huquqshunos, kreativlik, tashabbuskorlik, ijodiy yondashuv, kasb etikasi, qoidalar.

ИНИЦИАТИВНОСТЬ, КРЕАТИВНОСТЬ И ТВОРЧЕСКИЙ ПОДХОД В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЮРИСТА

Каражаева Дилором Намозовна

Сурхандарьинский областной юридический техникум

Преподаватель кафедры общеобразовательных наук

Термез, Сурхандарья, Узбекистан

E-mail: d.qarajayeva@gmail.com

АННОТАЦИЯ

В данной статье проанализированы личные качества юриста, в частности, инициативность, креативность и творческий подход. Кроме того, анализируется соблюдение профессиональной этики юриста независимо от того, в какой сфере права он работает. Также были проанализированы несколько международных нормативно-правовых актов, касающихся деятельности юриста. Результатом этих анализов стал ряд предложений и рекомендаций, на которые следует обратить внимание в деятельности юриста.

Ключевые слова: юрист, креативность, инициативность, творческий подход, профессиональная этика, правила.

INITIATIVE, CREATIVITY AND CREATIVITY IN THE WORK OF A LAWYER

Karajeva Dilorom Namozovna

Surkhandarya Regional Law College

Lecturer of the Department of General Education Sciences

Termez, Surkhandarya, Uzbekistan

E-mail: d.qarajayeva@gmail.com

ABSTRACT

This article analyzes the personal qualities of a lawyer, in particular, initiative, creativity and creative approach. In addition, compliance with the professional ethics of a lawyer is analyzed, regardless of what field of law he works in. Several international legal acts concerning the activities of a lawyer were also analyzed. The result of these analyses was a number of suggestions and recommendations that should be paid attention to in the activities of a lawyer.

***Keywords:** lawyer, Lawyer, creativity, initiative, creative approach, professional ethics, rules.*

KIRISH

Huquqshunoslik, boshqa kasblar singari, turli xil professional talablarga ega. Bu shuni anglatadiki, advokat kerakli fazilatlar to'plamiga, kasbiy bilim, ko'nikma va malakalarga ega bo'lishi kerak. Shaxsiy fazilatlarga quyidagilar kiradi: yuqori fuqarolik, intellektuallik, odo-axloq, rivojlangan burch va o'z vazifalarini bajarishi uchun javobgarlik hissi, o'z ishiga sadoqat, huquqbuzarliklarga murosasizlik hissi, adolat, yuksak gumanistik yo'nalish, kasb axloq me'yorlariga rioya qilish va shaxsiy yaxlitlik.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Maqolani tayyorlashda internet tarmog'idagi xalqaro jurnal manbaalari va ilmiy adabiyotlardan foydlandi. Yurist (lotincha jus - o'ng) (nemis yuristi, ingliz yuristi) - huquqshunoslik, yuridik fanlar bo'yicha mutaxassis; huquq sohasidagi amaliy ishchi. Binobarin, advokatlarga quyidagilar kiradi: yuridik ma'lumot olgan odamlar; huquqshunoslar, huquqshunoslikni o'rganadigan olimlar; huquq sohasidagi amaliyot mutaxassislari. Huquqshunos sohaning qaysi yo'nalishida faoliyat olib bormasin, oxir-pirovardida inson bilan, uning muammolari va murojaatlari bilan ishlashiga,

shularga to'qnash kelishiga to'g'ri keladi. Sudya ham, prokuror va advokat ham, notarial idora yoki fuqarolik holatlari dalolatnomalarini rasmiylashtirish muassasasi xodimi ham, tergovchi yo qamoqxonana nazoratchisi ham – hamma-hammasining mijoz aksariyat jonli odamlar, o'zi singari insonlar bo'ladi. Binobarin, fuqarolar huquqshunoslarga murojaat qilishar ekan, birortasining tashvishi, ular tushib qolgan holat boshqalarinikiga aynan o'xshamaydi.

Boshqa ko'plab kasb egalarida esa aksincha. Deylik, imorat tiklovchi injener-texniklar, quruvchilar uchun binoning mustahkam, xavfsiz, foydalanishga qulay bo'lishi uchun muayyan me'yorlar, aniq normalar mavjud. Masalan, ishonchli beton konstruksiya uchun qancha va qay kattalikdagi shag'al, tosh, qum, temir (armatura), sement va hatto aralashtiriladigan suvning ham o'lchami, sinovdan o'tgan miqdori aniq belgilangan bo'ladi. Quruvchilarning ayni talablarga og'ishmay amal qilishlari inshootning o'z vaqtida va sifatli holatda foydalanishga topshirilishi uchun yetarli asos hisoblanadi. Bu borada o'zboshimchalik qilish, belgilangan normalarni buzish yoki ularga obdon sinalmagan neder yangilikni kiritish jiddiy muammolarni keltirib chiqarishi, hatto halokatlarga sabab bo'lishi ham mumkin. Inson hayoti, bu hayotda u duch keladigan vaziyat va muammolar esa biror bir normaga to'la mos tushmasligi, bir-biriga aynan o'xshamasligi, bir so'z bilan aytganda, yagona me'yorga ega emasligi bilan murakkab, ziddiyatlidir. Ularning har biriga alohida – individual yondashish, har bir muammoning faqat o'z yechimini topish talab qilinadi.

Ilmiy maqolani tayyorlashda umumlashirish, deduksiya, tizimli yondashuv, qiyosiy-huquqiy tahlil, statistik va amaliyot materiallarini o'rganish kabi usullardan foydalanilgan.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Huquqshunos faoliyatida boshqa xususiyatlar qatori kreativlik muhim o'ringa ega fazilat hisoblanadi. Chunki huquqshunos bevosita fuqarolar, xususan o'z huquq va qonuniy manfaatlari buzilgan shaxslar bilan ishlash, ularga huquqiy yordam ko'rsatishda kreativ g'oyalardan foydalanishi maqsadga muvofiqdir.

Bugungi kunda kreativlik – shaxsning muhim mezoni, uning yaxlit tarzda rivojlanishining omilidir. Shuning uchun davlat ta'lim siyosatida kreativlikka – intellektual darajadagi faol ijodga, albatta, bilishga oid asosda, hozirgi davrda alohida e'tibor berilmoqda. Hozirgi zamon shaxsi kreativining mumamosi yanada dolzarb bo'lib bormoqda. Rivojlanayotgan jamiyatga ijodiy, eng avvalo, – intellektual-ijodiy, dadil, noan'anaviy va o'ziga xos tarzda fikrlashga, muammolarni samarali hal qilishga qodir bo'lgan shaxslar zarur. Zamonaviy jamiyatga o'zini faoliyatning har xil

turlarida namoyon etuvchi kreativ shaxslar kerak.

“Kreativlik” tushunchasi o‘z mazmunidan ijtimoiy-statusli hodisa sifatida ifodalanadi. Kreativlik – shaxsning rivojlanishi, uning har tomonlama takomillashishi va mahsuldor-foydali ijtimoiy shakllanishining mustahkam kafolati va ishonchli omilidir. Kreativ, intellektual-ijodiy rivojlangan yoshlar davlat tayanchi, jamiyatning muvaffaqiyatli rivojlanishi, mamlakatning uning rivojlanishining barcha sohalaridagi muvaffaqiyatlarga erishish poydevori, deb e‘lon qilinadi.

Kreativlik (ijodiylik) – qandaydir yangi, betakror narsa yarata olish layoqati, yangicha fikrlash, original g‘oya va yechimga olib keluvchi aqliy jarayon.

Tushunchaga berilgan ta‘rifdan ko‘rinib turibdiki, kreativlik ham xuddi tashabbuskorlik, ishga ijodiy yondashuv xislatlari singari albatta tug‘ma, ilohiy tuhfa bo‘lishi aslo shart emas. Modomiki, kreativlik – aqliy jarayon ekan, odam aqlini yuksaltirishning, rivojlantirishning, uning cheksiz imkoniyatlaridan foydalanishning bitmas-tuganmas yo‘llari va usullari, albatta, topiladi.

Xo‘sh, yuridik sohada – aksariyat vaziyat, holat, hodisaga yondashuv faqat va faqat qonunlar, kodekslar, belgilangan huquqiy me‘yorlar asosida bo‘lishi talab etiladigan tarmoqlarda kreativlikka – “qandaydir yangi, betakror narsa yaratish”ga o‘rin bormi o‘zi, degan savol tug‘ilishi tabiiy, albatta. Qolaversa, har bir huquqshunos – sudya, prokuror, advokat yoki notarius har bir ish (“delo”) ustida yangilik yarataverishi huquqiy boshboshdoqlikka, anarxiyaga olib kelmaydimi?

Hamma gap mana shunda. Biz huquqshunosning kreativligi, tashabbuskorligi va ishga ijodiy yondashuvi xususida gapirar ekanmiz, bularning barchasi qonunlar doirasida, ularga amal qilgan holda qo‘llanilishini, bir zum bo‘lsin, yoddan chiqarmasligimiz kerak. Kreativlik, tashabbuskorlik va ijodkorlik aslo qonunlarni buzishga, ularni “aylanib o‘tish” yoxud noto‘g‘ri va noo‘rin qo‘llashga olib kelmasligi, aksincha, huquqshunosga berilgan imkoniyatlardan to‘laroq, samaraliroq va to‘g‘riroq foydalanishga xizmat qilmog‘i darkor.

Yuridik sohadagi kreativlik deganda huquqiy xarakterdagi savollar yechimiga ijodiy, iloji boricha yangicha yondashuv tushuniladi. Bu xislat aslida ko‘pchilik yuristlarga xos bo‘lsa-da, uni dalil amalda qo‘llay oladigan, bu borada muvaffaqiyatlarga erishgan mutaxassisgina kasbdoshlari orasida ajralib turadi, uning mijozlari soni ham shunga yarasha ko‘p bo‘ladi.

Huquqshunos faoliyatida kreativlik namoyon qilishning sabablari, joy va usullari istagancha topiladi. Deylik, qator mamlakatlar, ayniqsa, mustaqil huquqiy makon yaratganiga uncha ko‘p bo‘lmagan yurtimiz – O‘zbekiston qonunchiligi, umuman, yuridik sohasida hali ancha-muncha kentiklar, javobini kutib turgan

muammo va savollar talaygina. Mana shu makonda huquqshunosning masalaga kreativ, ijodiy yondashmasligi, muammolar yechimini izlamasligining o'zi mumkin emas. Bunday yondashuv, yuqorida ta'kidlaganimiz – yuzaki jihatdan bir-biriga o'xshashdek tuyulsa-da, aslida nozik tomonlari, detallari, sabab va oqibatlari, ularning ko'lami hamda ahamiyatining rang-barangligi jihatidan bir-birini takrorlamaydigan huquqiy vaziyatlarda, ziddiyatli hollarda eng oqilona yechim topishning birdan-bir kafolatidir. Shunday yechim topa bilgan, demak, vaziyatga kreativ, ijodiy yondashgan yuristdan mijozlar ham, uning rahbarlari ham, albatta, minnatdor bo'ladilar.

Huquqshunosning professional faoliyatida tashabbuskorlik ham muhim ahamiyatga ega shaxsiy fazilat hisoblanadi. Huquqshunos faoliyatida tashabbuskorlik fazilatiga to'xtalib o'tadigan bo'lsak, huquqshunos o'z faoliyati davomida bir necha alohida jabhalarda ham ish olib boradi. Jumladan, norma ijodkorligi, ilmiy faoliyat bilan shug'ullanish, ommaviy axborot vositalariga intervyular berish, huquqiy targ'ibotda qatnashish, qonun hujjatlari va boshqa normativ-huquqiy hujjatlarga munosabat bildirish va h.

Binobarin, huquqshunos muntazam ravishda faqat mavjud huquq normalari bilan shug'ullanishi, shular bilan kifoyalanishi maqsadga muvofiq emas, amalda bu mumkin ham emas. Zero, o'z kasbining fidoyisi sifatida u mudom yangilikka, takomilga intilishi tabiiy. Ana shu ma'noda huquqshunos-mutaxassislardan talab etiladigan eng muhim faoliyat – norma ijodkorligi hisoblanadi. Buning uchun esa u, albatta, Oliy Majlis deputatligiga saylanishi yoxud ayni faoliyatni o'zining kasbi etib belgilashi mutlaqo shart emas.

Sohaning har qanday vakili o'zining tashabbuskorligi, yaratuvchiligini ishga solishi va yangi huquqiy normalar ijodkorligi bilan jamiyat hayotiga o'zining ma'lum ma'nodagi hissasini qo'shishi maqsadga muvofiqdir. Aks holda, huquqshunosning yetuk mutaxassis bo'lishi gumon ostida qoladi. Zero, yetuklikka doimiy izlanish, tirishqoqlik, ijodiy mehnat orqali erishiladi. Shuning uchun ham kishi o'zining bunday xislatlarini rivojlantirishi, ulardan o'rnida va unumli foydalangan holda muvaffaqiyatli karerasini yaratishi lozim. Shuni ham unutmaslik kerakki, har qanday tashabbus o'ziga xos qiyinchilik va mas'uliyatni keltirib chiqaradi, aniqrog'i, o'zi bilan birga yetaklab keladi. Misol uchun, normativ-huquqiy hujjat loyihasini ishlab chiqish – anchagina mushkul va ko'p aqliy, intellektual quvvat talab etadigan jarayondir. Bu borada tashabbus ko'rsatilgan paytdan toki oldinga qo'yilgan maqsadga erishmaguniga qadar huquqshunos barcha zarur chora-tadbirlarni vaqtida, yetarli darajada amalga oshirishi zarur. Agar u mazkur jarayonni oxiriga qadar

muvaffaqiyatli olib bormasa, ko'rsatgan tashabbusi, hatto, uni jamiyat, hamkasblari oldida beburd qilib qo'yishi ham mumkin.

Ma'lumki, sobiq sho'rolar tuzumi davrida fuqarolarning o'z huquq va erkinliklarini yaxshi bilishi, ularni qonuniy himoya qilish yo'llarini o'rganishi, adolatni talab qilish usullaridan foydalanishi masalalari iloji boricha ko'tarilmas, bu borada "barcha muammolarni davlat biladi va o'zi hal qiladi" degan tushunchani millionlab odamlar ongiga singdirishga harakat qilinardi. Sho'rolar imperiyasi davrida o'tkazilgan qatli omlar, millionlab begunoh odamlarning sudsiz-so'roqsiz og'ir jazolarga, surgunlarga muhtalo etilishi ayni shu siyosatning – fuqarolarning o'z huquq va erkinliklaridan bexabar va bebahra tutilishi, ularni himoya qilish tizimining esa mutlaqo ishlamasligi oqibatidir. Shu tufayli ham odamlar, hech qanday aybi bo'lmasa-da, militsionerni, prokurorni ko'rsa, birdan sergak tortishar, sudga murojaat qilishni esa deyarli hech kim o'ylamasdi.

Afsuski, qariyb yetmish besh yil davomida shakllanib, qotib ulgurman mana shu dunyoqarash, kayfiyat hali hamon bir qism fuqarolarimiz, ayniqsa, katta avlod vakillari ongu shuurini tark etmagan. Boshqacha aytganda, huquqiy bilimsizlik, ba'zan esa ochiqdan-ochiq huquqiy jaholat real hayotda juda ko'p muammolarning kelib chiqishiga, oddiygina kelishmovchiliklarning jiddiy ziddiyat darajasiga o'sib chiqishiga sabab bo'lmoqda. Natijada, arziyas maishiy konfliktlar ortidan kishilarning og'ir jinoyatlarga qo'l urushi, hatto qotillik sodir etishidek mudhish hodisalar yuzaga kelyapti. Holbuki, huquq borasidagi savodsizlik, bilimsizlik hech bir fuqaroni javobgarlikdan ozod qilmaydi. Demak, bugungi kunda fuqarolarimizning huquqiy savodxonligini oshirish, huquqiy madaniyatini yuksaltirish eng muhim masalalardan bo'lib turibdi. Buning eng ishonchli, samarali usullaridan biri – huquqiy targ'ibot va tashviqot hisoblanadi. Ochig'ini aytish kerakki, mana shu iboralar ishlatilganida ko'pchilikning ensasi qotishi, hatto g'ashi kelishi ham bor gap, hayotiy haqiqatdir. Ya'ni aksariyat hollarda "huquqiy targ'ibot va tashviqot" deganda odamlarning tasavvuriga saratonning issig'i yoki qishning chillasida maktab yoxud mahallaning majlislar zaliga o'ttiz-qirqta odamni yig'ib olib, bir kishining qog'ozdan bosh ko'tarmay bir-ikki soatlik zerikarli ma'ruzani o'qishi-yu, uning oxirida yig'ilish raisining "Kimda savol bor, demak, savollar yo'q, ma'ruzachimizga katta rahmat" deya mashvaratni yakunlashidek ko'pdan-ko'p foydasiz tadbirlar keladi. Holbuki, chinakam ijodkor, tashabbuskor huquqshunos ayni vazifani shunday uddalashi mumkinki, uning bu sa'y-harakatidan necha-necha odamlar umrbodlik saboq, hayotiy zarur bilim va ko'nikmaga ega bo'lib qolishlari aniq.

Bugungi texnik-texnologik yangiliklar esa odamlar ongu shuuriga kerakli bilim va ko'nikmalarni, xususan, huquqiy madaniyatni samarali singdirishning ko'plab usul va uslublarni yaratish, amalda qo'llash imkonini beradi. Buning uchun huquqshunos targ'ibotchidan o'z ishiga ijodiy yondashuv, nedir tashabbus ko'rsatish, targ'ibotning yangi, auditoriyaga qiziqarli bo'lgan usullarini o'ylab topish talab qilinadi.

Aslida o'z ishiga, vazifasiga ijodiy yondashuv har bir kasb egasiga xos bo'lishi lozim. Zero, busiz biror sohaning rivoji, takomilini tasavvur etib bo'lmaydi. Masalan, dastlabki mashinalar va aeroplanlar bilan bugungi zamonaviy avtomobillar, ulkan havo laynerlarini bir-biriga bir qiyoslab ko'raylik. Ularning beistisno barcha ichki va tashqi jihatlari – dvigatellarining kuch-quvvati, hajmi, yuk va odam tashish imkoniyatlari, ko'rinishi, qulayligi va yana boshqa yuzlab ko'rsatkich – parametrlarida o'sish-o'zgarish bormi-yo'qmi? Mana shu o'sishning, o'zgarishning, mukammallashuvning zamirida nima turibdi?

Albattaki, injenerlar, konstruktorlar, dizayner va yana boshqa yuzlab kasb egalaridagi tinimsiz izlanuvchanlik, ijodiy fikrlash, yangilik yaratishga bo'lgan so'nmas ishtiyoq! Ayni shu – ishga, vazifaga, masala va muammolar yechimiga ijodiy yondashuv umuminsoniy taraqqiyotning ham beqiyos garovi va kafolati hisoblanadi. Shu singari yaratuvchilikka yo'naltirilgan ijodiylik yurisprudensiya sohasiga ham xos jihat, hatto, talab bo'lmasligi mumkin emas.

Katta miqyoslarda bu – qonun ijodkorligi, mamlakatning huquqiy doktrinasida hamda huquqiy fanlarni rivojlantirish, huquqiy amaliyotni takomillashtirish sohalarini o'z ichiga oladi. Zero, bu sohalardagi ijodkorlik, ilmiy va amaliy izlanishlar o'zining ta'siri va ahamiyati bilan umumiy ma'nodagi huquq tushunchasining yuksak takomiliga olib keladi.

Huquqshunoslar shug'ullanadigan konkret soha va ularda yig'ilib qolgan muammolarga keladigan bo'lsak, masalan, jamiyatimiz rivojiga jiddiy to'g'anoq bo'layotgan korrupsiya, unga qarshi kurash, bu illatni oldini olish masalalarini eslashimiz mumkin.

Ma'lumki, dunyoning ilg'or, rivojlangan davlatlari bo'lmish Finlyandiya, Norvegiya, Germaniya, Yangi Zellandiya, Singapur singari qator mamlakatlarda mazkur muammo o'z dolzarbligini, xavflilik darajasini allaqachon yo'qotgan. Xo'sh, ayni davlatlar bu natijaga qanday erishganlar, nimalar hisobiga bu jamiyatlarda pora, poraxo'rlik, davlat byudjetini talon-taroj qilish, tanish-bilishchilik singari bizni doimiy bezovta qilib keladigan illatlarga keskin barham berilgan?

Bu savollarga javob aniq: korrupsiyadek xavfli kasallikka qarshi, birinchi navbatda, o'sha mamlakatlarning huquqshunoslari astoydil bel bog'lab kurash

boshlaganlari ayni ijobiy natijalarga olib kelgan. Ular, avvalo, o'z saflarini, keyin esa butun jamiyatni mazkur ijtimoiy illatdan xalos qilishning yangi, kutilmagan, ta'sirchan usul-uslublarini, mexanizmlarini, qonuniy yo'llarini kashf qilganlar.

Xorijning shu tajribalarini ijodiy o'rganish va o'zlashtirish, eng muhimi – bizning real holatimiz, xalqimiz mentaliteti, milliy imkoniyatlarimizdan kelib chiqib yangi tashabbus, kurash usullari, targ'ibot yo'llari va samarali harakatlarni amalga oshirish mumkinmi-yo'qmi? Bizningcha, nafaqat mumkin, balki kerak, zarur ham!

Shuningdek, Yuristning kasb etikasiga ham qisqacha to'xtalib o'tadigan bo'lsak, kasb etika talablariga rioya qilishlik ruhiy ta'sir kuchi bilan, jamoat fikri, insonning ichki ishonchi, vijdoni bilan ta'minlanadi. Kasb etikaning o'ziga xosligi shundan iboratki, u odamlarning yurish-turishini hayotning barcha jabhalarida, ya'ni ish faoliyatidagi, oiladagi, kishilar o'rtasidagi va boshqa munosabatlarda tartibga solib boradi. Kasb etika guruhlar va davlatlararo munosabatlarga ham joriy etiladi. Kasb etika tamoyillari umumxususiyatga ega bo'lib, barcha insonlarni qamrab oladi, jamiyatning tarixiy rivojlanish jarayonida yaratiladigan o'zaro munosabatlari madaniyatining asosini mustahkamlaydi.

Insonning har qanday harakati, muomalasi turli mazmunda - huquqiy, siyosiy yoki boshqa bo'lishi mumkin, ammo uning xulqiy tomoni, axloqiy mohiyati bir xil daraja ko'rsatkichida baholanadi. Kasb etika normalari jamiyatda an'analar kuchi, umumtanolingan va barcha tomonidan qo'llabquvvatlanadigan tartib-intizom, jamoatchilik fikri bilan qayta ishlanib boraveradi. Kasb etika normalariga rioya qilinishi barcha tomonidan nazorat qilinadi. Kasb etikada javobgarlik ma'naviy va yuksak bo'ladi, ya'ni xatti-harakatni qoralaydi yoki ma'qullaydi, axloqiy baho berish shaklida bo'lib odam avvalo anglab olishi, dildan qabul qilishi va bunga mos holda o'zining xatti-harakatlarini tartibga solishi va yo'naltirishi lozim bo'ladi. Bunday baho berish umume'tirof etilgan norma va tamoyillarga, barcha tomonidan qabul qilingan zarur va zarur bo'lmagan, loyiq va loyiq bo'lmagan va boshqa tushunchalarga mos bo'lishi kerak. Ushbu o'rinda xalqaro doirada davlat xizmatchilari va huquqshunoslarning kasb-etikasi qoidalariga oid normativ-huquqiy xujjatlar tahliliga keladigan bo'lsak, XX asrning o'rtalarida davlat mansabdor shaxslari hamda huquqshunoslar odob-axloqiga oid xalqaro xujjatlar qabul qilingan.

Sud tizimi xodimlari uchun quyidagi odob-axloqiga oid xalqaro hujjatlar qabul qilingan:

«Sudlov organlari mustaqilligining asosiy prinsiplari. BMTning Jinoyatchilikning oldini olish va huquqbuzarlar bilan muomala qilish» bo'yicha 1985 yildagi 7-Kongressi, BMT Bosh Assambleyasining 40/32 va 40/146-sonli

rezolyusiyalari bilan ma'qullangan. (Oliy Majlisning 1997 yil 30 avgustdagi 507-I sonli qarori bilan ma'qullangan);

«Jinoyat qurbonlari uchun va hokimiyatni suiste'mol qilishga qarshi odil sudlovning asosiy tamoyillari to'g'risida» Deklaratsiya, BMT 40/34 Rezolyusiyasi, 29.11.1985 yil;

«Sudyalar odob-axloqiga oid Bangalor tamoyillari». 26.11. 2002y. «Osiyo mintaqasida sud hokimiyati mustaqilligining tamoyillari», Pekin, 19.08.1995 yil;

«Inson huquqlari bo'yicha Yevropa sudi, Sudyalik etikasi to'g'risida»gi Rezolyusiya 23.06.2008 yil;

«Sudyalar mustaqilligi, samaradorligi va roli to'g'risida» Yevropa Kengashi vazirliklar qo'mitasining Tavsiyalari. 13.10.1994 y. «Sudyalar mavqei to'g'risida» Yevropa xartiyasi, 10.07.1998 yil;

«Sudyalar Buyuk Xartiyasi (Asosiy tamoillar)» 2010 yil.

Prokurorlar uchun quyidagi odob-axloqiga oid xalqaro xujjatlar qabul qilingan:

Prokurorlar Xalqaro assotsiatsiyasining 1999 yil;

«Prokurorlar kasbiy javobgarligi hamda ularning huquq va majburiyatlari to'g'risidagi Meerlari»;

«Qonun ustuvorligida asoslangan demokratik jamiyatda prokuraturaning ahamiyati to'g'risida»gi Yevropa Ittifoqining Parlament Assambleyasining 1604 (2003)1 2003 yil 27 mayda qabul qilingan Tavsiyalari kabi bir qator xalqaro xujjatlar qabul qilingan.¹

XULOSA VA TAKLIFLAR

Yuqoridagi fiklar va xalqaro normativ-xujjatlar tahlilidan kelib chiqib xulosa qilishimiz mumkinki, yangi g'oyalar yaratadigan va vazifalarga noan'anaviy tarzda yondashuvchi ijodkor kishilar aksariyat ish beruvchilarda doimiy qiziqish uyg'otadi. Ijodkorlik va yaratuvchanlik fazilatlarini mutaxassisdan talab qilinadigan ko'nikma, fazilatlar reytingida yuqori o'rinni band qiladi.

Bugungi kun taraqqiyot shiddati har bir davlat va uning fuqarolaridan muntazam tarzda yangilik sari intilishni, yangi g'oyalar, tashabbuslar, kutilmagan yondashuvlar va yechimlarni talab etadi. Bu jarayondan qisqa muddat uzilib yoxud ortda qolish pirovardida sezilarli qoloqlikni, demakki, hamma sohada ilg'or davlatlarga qaramlikni keltirib chiqarishi tayin.

¹ Исмаилов Б.И. Юристинг касбий этикаси.-Т.: Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратура Академияси. 2019.-188 б.

Boshqa tomondan bugungi yurist shiddat bilan o'zgarayotgan zamon bilan hamnafas, uning to'laqonli ishtirokchisi bo'lishi darkor. Chunki deyarli har kuni birgina respublikamizning o'zida qancha yangidan-yangi qonun hujjatlari, huquqiy normalar tasdiqlanyapti, birining o'rniga boshqasi joriy etilyapti. Bu jarayon ham tep-tekis, kamchiliklardan holi bormayotgani hech kimga sir emas. Yangi qonunlar, kodekslarda bir-birini takror yoxud inkor etuvchi normalar, ziddiyatli ko'rsatmalar istagancha topiladi. Shu va shunga o'xshash masalalarni ko'tarib chiqish, batafsil muhokama qilish va samarali hal etishda, qonunchiligimizni, milliy huquq tizimimizni isloh qilishda bizga yaratuvchanlik, izlanuvchanlik, tashabbuskorlik qobiliyatiga ega yurist kadrlar suv bilan havodek zarur. Aynan shunday – yangi g'oya va tashabbuslarni dadil olg'a sura oladigan kreativ yuristlargina yurtimizning huquq sohasi bo'yicha rivojlangan davlatlar qatoriga kirishida hal qiluvchi rolni bajaradilar.

REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.
2. "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida" O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni 2017 yil 7 fevral, PF-4947- son//O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2017 y., 6-son, 70-modda
3. O'zbekiston Respublikasining qonuni "Sud-huquq tizimini yanada isloh qilish munosabati bilan o'zbekiston respublikasining ayrim qonun hujjatlariga o'zgartish va qo'shimchalar kiritish to'g'risida" (O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2012 y., 38-son, 433-modda)
4. "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining Qonuni 2016 yil 3 yanvar // «Xalq so'zi» gazetasi
5. "Advokatura to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining 27.12.1996y. Qonuni //O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Axborotnomasi, 1997 y., 2-son, 48-modda
6. "Advokatlik faoliyatining kafolatlari va advokatlarning ijtimoiy himoyasi to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining 25.12.1998y. Qonuni //O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Axborotnomasi, 1999 y., 1-son, 12-modda
7. "Sudlar to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasining 14.12.2000y. Qonuni (yangi tahriri). //O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Axborotnomasi, 2001 y., 1-2-son, 10-modda

8. “O‘zbekiston Respublikasi Sudyalar oliy kengashi to‘g‘risida”gi 2017 yil 6 apreldagi Qonuni//O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to‘plami, 2017 y., 14-son, 214-modda
9. "Parlament nazorati to‘g‘risida" O‘zbekiston Respublikasining 11.04.2016 y. Qonuni // O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi palatalarining Axborotnomasi, 2016 y. 4-son, 123- modda
10. Yuridik xizmat faoliyatini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori 2017 yil 19 yanvar, PQ-2733-son //«Xalq so‘zi» gazetasining 2017 yil 20 yanvardagi 15 (6709)-sonida e‘lon qilingan.
11. O‘zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoevning O‘zbekiston Respublikasi Mustaqilligining yigirma olti yilligiga bag‘ishlangan tantanali marosimdagi nutqi <http://www.press-service.uz/uz/lists/view/981/31.08.2017>
12. Ismailov B.I. Yuristning kasbiy etikasi.-T.: O‘zbekiston Respublikasi Bosh prokuratura Akademiyasi. 2019.-188 b.
13. Mualliflar jamoasi. Shaxsiy rivojlanish. Darslik. –T.: TDYuU, 2019. 38-41 b.
14. Melcher M.F. (2007). The Creative Lawyer: A Practical Guide to Authentic Professional Satisfaction. American Bar Association, USA. 148-189 p
15. Randall Kiser. (2017). Soft Skills for the Effective Lawyers. Cambridge. Cambridge University Press.
16. Younas, A. ., & ogli, T. M. A. P. . (2021). Multinational Enterprises in Global Market Economy. *International Journal of Development and Public Policy*, 1(7), 137–143. Retrieved from <http://openaccessjournals.eu/index.php/ijdpp/article/view/820>
17. Юнас, А., Каландаров, А., & Турдалиев, М. А. (2021). Legal progress of e-commerce legislation in Central Asia during the COVID-19 period. *Общество и инновации*, 2(6), 170-176.
18. Turdialiev , M. A. (2021). REGULATION OF MNES BY DOMESTIC AND INTERNATIONAL POLICIES. *Збірник наукових праць SCIENTIA*. вилучено із <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/scientia/article/view/17095>
19. Kinza Fatima, & Mukhammad Ali Turdialiyev. (2022). UNDERSTANDING THE SOCIAL CHANGE AND DEVELOPMENT IN THE “THIRD WORLD”: A BOOK OVERVIEW. *World Bulletin of Management and Law*, 6, 1-2. Retrieved from <https://scholarexpress.net/index.php/wbml/article/view/439>

-
20. Fatima, K., & Turdialiyev, M. A. UNDERSTANDING THE SOCIAL CHANGE AND DEVELOPMENT IN THE “THIRD WORLD”: A BOOK OVERVIEW.
21. Ammar Younas, & Turdialiev Mukhammad Ali Polatjon Ogli. (2021). Special Features Of International Financial Centres And Its Establishment In Uzbekistan. *The American Journal of Political Science Law and Criminology*, 3(08), 17–21. <https://doi.org/10.37547/tajpslc/Volume03Issue08-04>
22. Kovi S.R. Sem навъков високоеффективных lyudey. Vozvrat k etike xaraktera. –M.: «Veche, Persey, Astrel», 1998. 101-166 s.
23. Azizxodjaeva. N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – T.: Nizomiy nomidagi TDPU, 2003. 64-b.